

Middelalderborge i
Region Midtjylland

UDKAST 2

Notat angående det tværmuseale formidlings- og forskningsprojekt

Middelalderborge i Region Midtjylland

Forventninger til projektet

De ti arkæologiske museer i Region Midtjylland ønsker med projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland" at være i front med nye formidlingstiltag og ny forskning på dette særlige område af dansk kulturhistorie. Det meget store formidlings- og forskningspotentiale, der knytter sig til regionens middelalderlige borge og voldsteder og deres spændende historie, kalder på handling og på helt nye, tværgående initiativer

Alle ti arkæologiske museer i regionen er gået sammen om dette fælles projekt, der er skrevet ind i museernes nye 4-årige arbejdsplaner, som Kulturarvsstyrelsen har godkendt.

Formålet med projektet er dels at formidle de middelalderlige borge og voldsteder i Region Midtjylland til alle interesserede, dels at sikre det faglige grundlag for formidlingen gennem en systematisk, museumsfaglig registrering og så vidt muligt også datering af alle regionens middelalderlige borge og voldsteder.

"Middelalderborge i Region Midtjylland" er på flere måder et pionérprojekt. For første gang etableres der et museumssamarbejde, som inddrager hele regionen på tværs fra Kattegat til Vesterhav i et konkret fællesprojekt.

Det betyder igen, at samtlige borge og voldsteder i regionen kommer i spil, både formidlings- og forskningsmæssigt. Ingen andre danske initiativer på dette felt er så omfattende og så inddragende på tværs af institutioner, aktører og fag som projekt "Middelalderborge i region Midtjylland".

De ti museer har en klar forventning om, at samarbejdet omkring projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland" vil styrke den faglige udvikling og det faglige incitament på de enkelte institutioner, således at der vil ske en generel opkvalificering af det faglige miljø på regionens arkæologiske museer. Både det formidlings- og forskningsbaserede samarbejde på tværs af regionens arkæologiske museer forventes at blive tæt og netværksskabende i en grad, der vil give museernes professionelle virke et markant løft.

Projektsamarbejdet er desuden helt i tråd med Kulturarvsstyrelsen ønsker om tværgående, banebrydende og nytænkende initiativer på det museumsfaglige og formidlingsmæssige område.

Omfanget

Hvor mange borge og voldsteder ligger der egentlig i Region Midtjylland?

Markante anlæg, som f.eks. Kalø slotsruin, Spøttrup og bispens Hald, er velkendte af de fleste, men der findes i regionen mange, stort set ukendte, befæstede anlæg fra middelalderen, som enten ligger upåagtet hen, eller som ligger så godt skjult under jordoverfladen, at de kun kendes fra de skriftlige kilder. Nogle anlæg er endda forsvundet helt ud i glemslens mørke.

Det er derfor meget vanskeligt at komme med konkrete bud på det samlede antal, men et par eksempler kan sikkert give et fingerpeg om omfanget.

Hind herred ved nordsiden af Ringkøbing fjord består af 13 sogne. I de syv af dem lå der i middelalderen en befæstet hovedgård, altså det, vi kalder borge. En del af dem findes stadigvæk som synlige voldstedsanlæg med rester af borgbanke og voldgrave, men mange af dem er sløjfet allerede for mange generationer siden, så der kun er ganske lidt eller intet tilbage af det voldsted, borgens bygninger engang lå på. Et par af lokaliteterne kender vi kun fra de skriftlige kilder, og deres nøjagtige placering er ukendt.

Et andet eksempel kunne være Ulfborg herred, der består af 11 sogne. I de fem af dem er der bevaret rester af middelalderlige borge og voldsteder, og i tre af sognene har der endda ligget to eller flere. Indtil 2007-08 var to af herredets borganlæg, Fjandhus og Vosborg, kun kendt fra de skriftlige kilder. Målrettede arkæologiske undersøgelser i 2007-09 lokaliserede og afdækkede resterne af disse to store, middelalderlige borge.

Tager man stikprøver i andre af regionens 47 herreder, viser billedet sig at være det samme: I mindst hvert andet sogn i Region Midtjylland har der i middelalderen ligget mindst en befæstet stormandsgård.

Når man ved, at der i regionen er ca. 650 sogne, bliver det til mindst 325 middelalderlige borge og voldsteder, som dette projekt vil sætte fokus på. Tallet vil sandsynligvis blive noget højere, da museerne forventer at lokalisere mange hidtil ukendte anlæg i løbet af projektperioden.

Økonomisk overslag

Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at give en sikker vurdering af, hvad projekt "Middelalderborg i Region Midtjylland" vil løbe op i. Der er mange, endnu ukendte faktorer, der spiller ind, og det kræver indgående drøftelser med de involverede museer og andre aktører, før et realistisk projektbudget kan blive udarbejdet og fremlagt.

Det er en af de opgaver, der vil blive varetaget i forprojekt-perioden.

Arbejdsgruppen vil dog gerne forsøge at give et slag på tasken ift. den budgetpost, der vedrører projektets fælles fundament, som vi håber, region Midtjylland gerne vil være sponsor på.

Det fælles fundament omfatter bl.a. en fastansat projektkoordinator, fælles IT support, fælles indkøb af software (hjemmeside, database), afholdelse af fællesmøder, afholdelse af nationale og internationale seminarer, periodevis indkøb af ekstern arbejdskraft til fælles gavn og planlægning af de fælles, regionale formidlingstiltag.

Denne budgetpost har arbejdsgruppen vurderet til 1 million kr. om året i de tre år, projektet kører.

De øvrige budgetposter tænkes finansieret dels gennem museernes egenfinansiering, dels gennem eksterne sponsorer, som kunne være Kulturarvsstyrelsen, Dronning Margrethe II's Arkæologiske Fond, Augustinusfonden, Nordeafonden, Velux Fonden og andre store, private fonde, der støtter kulturhistorisk forskning og formidling.

Notatet er udarbejdet den 1. marts 2011
af arbejdsgruppen for projekt "Middelalderborge i Region Midtjylland"

Museumsinspektør Jesper Hjermand, Viborg Stiftsmuseum
Museumsinspektør Lars Krantz Moesgård Museum
Projektmedarbejder Helle Henningsen, Holstebro Museum